

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 13ης Ιουλίου 2023*

«Προδικαστική παραπομπή – Οδηγία 93/13/ΕΟΚ – Καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές – Άρθρο 6, παράγραφος 1 – Γενικοί όροι συμβάσεως ενυπόθηκου δανείου οι οποίοι έχουν κηρυχθεί άκυροι από τα εθνικά δικαστήρια – Ένδικο βοήθημα – Αποδοχή πριν από οποιαδήποτε αντίκρουση – Εθνική ρύθμιση βάσει της οποίας απαιτείται από τον καταναλωτή να προβαίνει προ της ασκήσεως αγωγής σε εξώδικη πράξη απευθυνόμενη προς τον οικείο επαγγελματία προκειμένου να μη φέρει τα δικαστικά έξοδα – Αρχή της ορθής απονομής της δικαιοσύνης – Δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας»

Στην υπόθεση C-35/22,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Audiencia Provincial de Málaga (εφετείο Μάλαγας, Ισπανία) με απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2021, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 17 Ιανουαρίου 2022, στο πλαίσιο της δίκης

CAJASUR Banco SA

κατά

JO,

IM,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Κ. Λυκούργο, πρόεδρο τμήματος, L. Bay Larsen, Αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούντα καθήκοντα δικαστή του τετάρτου τμήματος, L. S. Rossi, S. Rodin (εισηγητή) και O. Spineanu-Matei, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. M. Collins

γραμματέας: L. Carrasco Marco, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 11ης Ιανουαρίου 2023,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η CAJASUR Banco SA, εκπροσωπούμενη από τον V. Rodríguez de Vera Casado,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις A. Pérez-Zurita Gutiérrez και M. J. Ruiz Sánchez, καθώς και από τον J. Rodríguez de la Rúa Puig,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους J. Baquero Cruz και N. Ruiz García,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 2ας Μαρτίου 2023,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, της CAJASUR Banco SA και, αφετέρου, των JO και IM, σχετικά με τα δικαστικά έξοδα διαδικασίας κινηθείσας από τους δεύτερους με σκοπό να διαπιστωθεί η ακυρότητα ρήτρων περιλαμβανόμενης στους γενικούς όρους συμβάσεως ενυπόθηκου δανείου λόγω, μεταξύ άλλων, του καταχρηστικού χαρακτήρα της ρήτρων.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 ορίζει τα εξής:
«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι καταχρηστικές ρήτρες σύμβασης μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές, ενώ η σύμβαση εξακολουθεί να δεσμεύει τους συμβαλλόμενους, εάν μπορεί να υπάρξει και χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες.»
- 4 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής προβλέπει τα ακόλουθα:
«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, προς το συμφέρον των καταναλωτών, καθώς και των ανταγωνιζόμενων επαγγελματιών, να υπάρχουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα, προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές.»

Το ισπανικό δίκαιο

- 5 Κατά το άρθρο 1303 του Código civil (αστικού κώδικα):

«Κηρυχθείσας άκυρης της ενοχής, οι αντισυμβαλλόμενοι οφείλουν να αποδώσουν αμοιβαίως τα πράγματα που αποτέλεσαν αντικείμενο της συμβάσεως, με τους καρπούς τους, καθώς και το αντίτιμο με τους αναλογούντες τόκους, εξαιρουμένων των περιπτώσεων των επόμενων άρθρων.»

- 6 Το άρθρο 395 του Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civil (νόμου 1/2000, περί κώδικα πολιτικής δικονομίας), της 7ης Ιανουαρίου 2000 (BOE αριθ. 7, της 8 Ιανουαρίου 2000, σ. 575), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: LEC), το οποίο προβλέπει το καθεστώς που διέπει την καταδίκη στα δικαστικά έξοδα σε περίπτωση αποδοχής της αγωγής, ορίζει τα εξής:

«1. Εάν ο εναγόμενος αποδεχτεί την αγωγή πριν από οποιαδήποτε αντίκρουση, δεν καταδικάζεται στα έξοδα, εκτός εάν το δικαστήριο κρίνει, με τη δέουσα αιτιολόγηση, ότι ο εναγόμενος τελεί σε κακή πίστη.

Θεωρείται ότι υφίσταται σε κάθε περίπτωση κακή πίστη εάν, πριν από την άσκηση της αγωγής, ο ενάγων είχε αποδεδειγμένα καλέσει τον εναγόμενο, με αιτιολογημένη όχληση, να προβεί σε πληρωμή ή είχε κινήσει διαδικασία διαμεσολάβησης ή είχε υποβάλει αίτημα συμβιβασμού.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 7 Οι διάδικοι της κύριας δίκης συνήψαν σύμβαση ενυπόθηκου δανείου. Το 2018, ο JO και η IM άσκησαν αγωγή ενώπιον του Juzgado de Primera Instancia nº 18 bis de Málaga (πρωτοδικείο αριθ. 18bis Μάλαγας, Ισπανία), με αίτημα την ακύρωση ρήτρας των γενικών όρων της εν λόγω συμβάσεως σχετικά με τα έξοδα εγγραφής της υποθήκης και την επιστροφή του ποσού που καταβλήθηκε βάσει της ρήτρας, λόγω του καταχρηστικού χαρακτήρα της. Κατόπιν της ασκήσεως της ανωτέρω αγωγής, η CAJASUR Banco αναγνώρισε τον καταχρηστικό χαρακτήρα της ρήτρας, πλην όμως, θεωρώντας ότι το ζητούμενο εξ αυτού του λόγου ποσό ήταν υπερβολικό, δέχθηκε να επιστρέψει μόνον μέρος του.
- 8 Με απόφαση της 2ας Μαρτίου 2020, το Juzgado de Primera Instancia nº 18 bis de Málaga (πρωτοδικείο αριθ. 18bis Μάλαγας) κήρυξε την ίδια ρήτρα αυτοδικαίως άκυρη λόγω του καταχρηστικού χαρακτήρα της και υποχρέωσε, ως εκ τούτου, την CAJASUR Banco, αφενός, να επιστρέψει στους JO και IM μέρος του ποσού που είχαν ζητήσει και, αφετέρου, να καταβάλει τα δικαστικά έξοδα.
- 9 Η CAJASUR Banco άσκησε έφεση ενώπιον του Audiencia Provincial de Málaga (εφετείου Μάλαγας, Ισπανία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου, αποκλειστικώς όσον αφορά την καταδίκη της στα δικαστικά έξοδα. Υποστηρίζει ότι, καθόσον αποδέχθηκε την αγωγή πριν από οποιαδήποτε αντίκρουση, η καταδίκη στα δικαστικά έξοδα είναι αντίθετη προς το άρθρο 395 του LEC, στο μέτρο που το συγκεκριμένο άρθρο προβλέπει τέτοια καταδίκη μόνον όταν διαπιστώνεται κακή πίστη του εναγομένου. Συναφώς, υπενθυμίζει ότι, κατά το εν λόγω άρθρο, ο εναγόμενος θεωρείται κακόπιστος μόνον σε περίπτωση αποδεδειγμένης και αιτιολογημένης οχλήσεώς του, πριν από την άσκηση αγωγής, προκειμένου καταστεί υπερήμερος, σε περίπτωση κατά την οποία έχει κινήσει διαδικασία διαμεσολάβησης έναντι του εναγομένου ή όταν αυτός έχει κληθεί προς συμβιβασμό.

- 10 Όπως προκύπτει από τη διάταξη περί παραπομπής, η άποψη αυτή είναι σύμφωνη με πάγια νομολογία του Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Ισπανία), σχετικά με την εφαρμογή του εν λόγω άρθρου.
- 11 Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει επίσης ότι οι JO και IM δεν προέβησαν προ της εκ μέρους τους ασκήσεως αγωγής σε εξώδικες ενέργειες προς την CAJASUR Banco.
- 12 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Audiencia Provincial de Málaga (εφετείο Μάλαγας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
 - «1) Αντιβαίνει στο δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και στο άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης το να απαιτείται από τον καταναλωτή να έχει προβεί, πριν από την ένδικη διαδικασία, σε εξωδικαστική όχληση προκειμένου η διαπίστωση της ακυρότητας, λόγω καταχρηστικού χαρακτήρα, συγκεκριμένου γενικού όρου συναλλαγών να παραγάγει όλα τα αποτελέσματα αποκατάστασης της ζημίας (περιλαμβανομένων των εξόδων της ένδικης διαδικασίας) που προσιδιάζουν στην εν λόγω ακυρότητα, βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 1, της [οδηγίας 93/13];
 - 2) Συνάδει με το δικαίωμα πλήρους αποκατάστασης της ζημίας και την αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης και του άρθρου 6, παράγραφος 1, της [οδηγίας 93/13] ο καθορισμός κριτηρίου για την κατανομή του συνόλου των εξόδων που ανέκυψαν στο πλαίσιο της ένδικης διαδικασίας βασιζόμενου στην ύπαρξη προηγούμενης εξωδικαστικής όχλησης του καταναλωτή προς το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα για την εξάλειψη της εν λόγω ρήτρας;»

Επί του παραδεκτού

- 13 Κατά την Ισπανική Κυβέρνηση, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να κριθεί απαράδεκτη, δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο δεν εξέθεσε προσηκόντως το νομικό και πραγματικό πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης. Συγκεκριμένα, το αιτούν δικαστήριο δεν παρέσχε στο Δικαστήριο τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία για να δοθεί χρήσιμη απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία είναι υποθετικής φύσεως, δεδομένου ότι, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, το αιτούν δικαστήριο μπορεί να επιλύσει τη διαφορά της κύριας δίκης χωρίς να υποβάλει σχετικώς προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο.
- 14 Υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, η οποία στηρίζεται σε σαφή διάκριση των λειτουργιών των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, η διαπίστωση και η εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του εθνικού δικαστηρίου, όπως και η ερμηνεία και εφαρμογή του εθνικού δικαίου. Ομοίως, απόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της δικαστικής αποφάσεως που πρόκειται να εκδοθεί, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της υποθέσεως, αν τα ερωτήματα που υποβάλλει στο Δικαστήριο είναι αναγκαία και κρίσιμα. Επομένως, καθόσον τα υποβαλλόμενα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται, καταρχήν, να αποφανθεί (αποφάσεις της 14ης Ιουνίου 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, σκέψη 76, και της 22ας Σεπτεμβρίου 2022, Servicios Prescriptor y medios de pagos EFC, C-215/21, EU:C:2022:723, σκέψη 26).

- 15 Επομένως, η απόρριψη αιτήσεως εθνικού δικαστηρίου για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως είναι δυνατή μόνον όταν είναι πρόδηλο ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή, ακόμη, όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που του είναι αναγκαία για να δώσει χρήσιμη απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα (αποφάσεις της 14ης Ιουνίου 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, σκέψη 77, και της 22ας Σεπτεμβρίου 2022, Servicios Prescriptor y medios de pagos EFC, C-215/21, EU:C:2022:723, σκέψη 27).
- 16 Τούτο δεν συμβαίνει εν προκειμένω.
- 17 Πράγματι, διαπιστώνεται ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά ιδίως την ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 και αποσκοπεί να καθορισθεί αν η εν λόγω διάταξη αντιτίθεται σε κανόνα του εθνικού δικαίου, όπως είναι το άρθρο 395 του LEC, σχετικά με την κατανομή των δικαστικών εξόδων στις ένδικες διαδικασίες που κινούν καταναλωτές προκειμένου να ασκήσουν τα δικαιώματά τους τα οποία τους παρέχονται βάσει της συγκεκριμένης οδηγίας.
- 18 Επιπλέον, από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 395 του LEC, όπως έχει ερμηνευθεί από την εθνική νομολογία, ένας καταναλωτής, κατά την έννοια της οδηγίας 93/13, διατρέχει τον κίνδυνο να φέρει τα δικαστικά έξοδα σχετικά με αγωγή που άσκησε όσον αφορά ρήτρες συμβάσεως συναφθείσας με επαγγελματία, παρά την εκ μέρους του αρμόδιου δικαστηρίου διαπίστωση του καταχρηστικού χαρακτήρα μιας εκ των ρητρών αυτών.
- 19 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι παραδεκτή.

Επί της ουσίας

- 20 Μολονότι, με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από το σκεπτικό της διατάξεως περί παραπομπής προκύπτει ότι το αιτούν δικαστήριο διερωτάται κατ' ουσίαν ως προς την ερμηνεία του άρθρου 6 της οδηγίας 93/13, λαμβανομένου υπόψη του περιεχομένου της αρχής της αποτελεσματικότητας, την οποία αφορά το δεύτερο ερώτημα.
- 21 Ως εκ τούτου, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με τα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία πρέπει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση βάσει της οποίας ο καταναλωτής, σε περίπτωση που δεν έχει προβεί, προ της ασκήσεως αγωγής, σε εξώδικη πράξη απευθυνόμενη προς τον επαγγελματία με τον οποίο είχε συνάψει σύμβαση περιέχουσα καταχρηστική ρήτρα, φέρει τα δικαστικά έξοδα στα οποία υποβλήθηκε στο πλαίσιο της ένδικης διαδικασίας που κίνησε κατά του επαγγελματία προκειμένου να προβάλει τα δικαιώματά του τα οποία του παρέχονται βάσει της οδηγίας 93/13, εφόσον ο εν λόγω επαγγελματίας αποδέχθηκε την αγωγή του καταναλωτή πριν από οποιαδήποτε αντίκρουση, τούτο δε μολονότι διαπιστώθηκε ο καταχρηστικός χαρακτήρας της επίμαχης ρήτρας.

- 22 Καταρχάς, υπενθυμίζεται ότι, δεδομένης της φύσεως και της σπουδαιότητας του δημοσίου συμφέροντος το οποίο συνίσταται στην προστασία των καταναλωτών, οι οποίοι βρίσκονται σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τους επαγγελματίες, η οδηγία 93/13 επιβάλλει στα κράτη μέλη, όπως προκύπτει από το άρθρο της 7, παράγραφος 1, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με την εικοστή τέταρτη αιτιολογική της σκέψη, την υποχρέωση να προβλέπουν κατάλληλα και αποτελεσματικά μέτρα «προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές» (απόφαση της 30ής Απριλίου 2014, Kásler και Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, σκέψη 78).
- 23 Κατά πάγια νομολογία, ελλείπει σχετικής ειδικής νομοθεσίας της Ένωσης, οι λεπτομερείς κανόνες εφαρμογής της προστασίας των καταναλωτών, την οποία προβλέπει η οδηγία 93/13, εμπίπτουν στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας τους. Εντούτοις, οι κανόνες αυτοί δεν μπορούν να είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που διέπουν παρόμοιες καταστάσεις εσωτερικής φύσεως (αρχή της ισοδυναμίας) ούτε να διαμορφώνονται κατά τρόπο που να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει η έννομη τάξη της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) (πρβλ. απόφαση της 10ης Ιουνίου 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 έως C-782/19, EU:C:2021:470, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 24 Συναφώς, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η κατανομή των εξόδων ένδικης διαδικασίας ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων εμπίπτει στη δικονομική αυτονομία των κρατών μελών, υπό την επιφύλαξη της τήρησης των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας (απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, Caixabank και Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 και C-259/19, EU:C:2020:578, σκέψη 95).
- 25 Όσον αφορά την αρχή της αποτελεσματικότητας, τη μόνη εκ των ως άνω αρχών που μνημονεύεται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, επισημαίνεται ότι κάθε περίπτωση στην οποία τίθεται το ζήτημα αν εθνική δικονομική διάταξη καθιστά αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερή την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης πρέπει να εξετάζεται λαμβανομένης υπόψη της θέσεως της διατάξεως αυτής στην όλη διαδικασία ενώπιον των διαφόρων εθνικών οργάνων, της εξελίξεως της διαδικασίας και των ιδιαιτεροτήτων της. Υπό το πρίσμα αυτό, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, εφόσον παρίσταται ανάγκη, οι αρχές που αποτελούν τη βάση του εθνικού δικαιοδοτικού συστήματος, όπως η προστασία των δικαιωμάτων άμυνας, η αρχή της ασφάλειας δικαίου και η εύρυθμη διεξαγωγή της διαδικασίας (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 10ης Ιουνίου 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 έως C-782/19, EU:C:2021:470, σκέψη 28 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 26 Η οδηγία 93/13 παρέχει στον καταναλωτή το δικαίωμα να προσφύγει σε δικαστήριο προκειμένου να διαπιστωθεί η καταχρηστικότητα συμβατικής ρήτρας και να αποκλεισθεί η εφαρμογή της. Το Δικαστήριο έχει κρίνει συναφώς ότι το να εξαρτάται ο τρόπος κατανομής των δικαστικών εξόδων μόνον από τα ποσά τα οποία καταβλήθηκαν αχρεωστήτως και των οποίων διατάσσεται η επιστροφή μπορεί να αποθαρρύνει τον καταναλωτή από την άσκηση του εν λόγω δικαιώματος, δεδομένων των εξόδων που συνεπάγεται η άσκηση αγωγής (πρβλ. απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, Caixabank και Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 και C-259/19, EU:C:2020:578, σκέψη 98 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 27 Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, καθώς και η αρχή της αποτελεσματικότητας, πρέπει να ερμηνεύονται υπό την έννοια ότι αντιτίθενται σε καθεστώς που επιτρέπει να επιβαρύνεται ο καταναλωτής με μέρος των δικαστικών εξόδων ανάλογα με το ύψος των αχρεωστήτως

- καταβληθέντων ποσών που του επιστρέφονται κατόπιν της αναγνώρισεως της ακυρότητας συμβατικής ρήτηρας λόγω του καταχρηστικού χαρακτήρα της, δεδομένου ότι ένα τέτοιο καθεστώς δημιουργεί σημαντικό εμπόδιο ικανό να αποτρέψει τους καταναλωτές από το να ασκήσουν το δικαίωμα σε αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο του ενδεχομένως καταχρηστικού χαρακτήρα συμβατικών ρητρών το οποίο τους απονέμει η οδηγία 93/13 (απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, CaixaBank και Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 και C-259/19, EU:C:2020:578, σκέψη 99).
28. Επισημαίνεται επίσης ότι, μολονότι η τήρηση της αρχής της αποτελεσματικότητας δεν μπορεί να βαίνει μέχρις του σημείου πλήρους επανορθώσεως των συνεπειών από την πλήρη αδράνεια του ενδιαφερόμενου καταναλωτή, πρέπει εντούτοις να εξετάζεται, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων της συγκεκριμένης εθνικής διαδικασίας, αν υφίσταται μη αμελητέος κίνδυνος να αποθαρρυνθούν οι καταναλωτές να ασκήσουν τα δικαιώματα που αντλούν από την οδηγία 93/13 [πρβλ. απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2022, Vicente (Αγωγή για την καταβολή δικηγορικής αμοιβής), C-335/21, EU:C:2022:720, σκέψη 56 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
29. Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι το άρθρο 395 του LEC, όπως έχει ερμηνευθεί από το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο), προβλέπει ότι η καταδίκη του εναγομένου στα δικαστικά έξοδα επιβάλλεται μόνον εφόσον αποδειχθεί η κακή πίστη του, η οποία θεωρείται ότι υφίσταται σε περίπτωση κατά την οποία, πριν από την άσκηση του ενδίκου βοηθήματος, ματαίως οχλήθηκε, αποδεδειγμένως και αιτιολογημένως, ο εναγόμενος από τον ενάγοντα, κινήθηκε διαδικασία διαμεσολαβήσεως από τον εν λόγω ενάγοντα ή ο εναγόμενος κλήθηκε προς συμβιβασμό από τον εν ενάγοντα.
30. Συναφώς, επισημαίνεται ότι, στο πλαίσιο των διαδικασιών που κινούνται συνήθως κατ' εφαρμογήν του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ο «καταναλωτής», κατά την έννοια της οδηγίας αυτής, είναι, ως επί το πλείστον, ο ενάγων, ο δε «επαγγελματίας», κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας, είναι, ως επί το πλείστον, εναγόμενος, στοιχείο που συνεπάγεται ότι το άρθρο 395 του LEC, όπως ερμηνεύεται από το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο), απαιτεί στην πράξη από τον καταναλωτή, πριν από την άσκηση οποιουδήποτε ενδίκου βοηθήματος, να οχλήσει, αποδεδειγμένα και αιτιολογημένα, προς πληρωμή τον οικείο επαγγελματία, να κινήσει διαδικασία διαμεσολαβήσεως με τον εν λόγω επαγγελματία ή να τον καλέσει σε συμβιβασμό. Άλλως, σε περίπτωση αποδοχής της αγωγής εκ μέρους του εν λόγω επαγγελματία πριν από οποιαδήποτε αντίκρουση, τεκμαίρεται ότι ο επαγγελματίας είναι καλόπιστος και δεν μπορεί να καταδικασθεί στα δικαστικά έξοδα, τούτο δε ακόμη και αν η ως άνω κινήσεισα ένδικη διαδικασία κατέστησε δυνατή τη διαπίστωση του καταχρηστικού χαρακτήρα ρήτηρας περιλαμβανόμενης στην οικεία σύμβαση.
31. Μολονότι, όπως επισήμανε η Ισπανική Κυβέρνηση, οι σκοποί τους οποίους επιδιώκει το ως άνω άρθρο 395, ήτοι η αποσυμφόρηση του εθνικού δικαστικού συστήματος και η ορθή απονομή της δικαιοσύνης, πρέπει να θεωρηθούν θεμιτοί και, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 48 των προτάσεών του, η προ της ασκήσεως αγωγής ενέργεια κάποιας από τις εξώδικες πράξεις που διαλαμβάνονται στη συγκεκριμένη διάταξη φαίνεται να συνιστά, για τον ενδιαφερόμενο καταναλωτή, εύλογη δικονομική απαίτηση, εντούτοις η υποχρέωση ενέργειας εξώδικης πράξεως πριν από την άσκηση αγωγής βαρύνει, εν τέλει, αποκλειστικώς τον καταναλωτή.
32. Στον τομέα όμως των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις οι οποίες συνάπτονται μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή και οι οποίες αποτελούν αντικείμενο πλούσιας εθνικής νομολογίας, η ως άνω υποχρέωση πρέπει να βαρύνει εξίσου και τα δύο συμβαλλόμενα μέρη.

- Πράγματι, σε περίπτωση κατά την οποία ο καταχρηστικός χαρακτήρας ορισμένων τυποποιημένων ρητρών έχει διαπιστωθεί από σαφώς πάγια εθνική νομολογία, μπορεί εξίσου να αναμένεται από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να αναλαμβάνουν την πρωτοβουλία να προσεγγίζουν τους πελάτες τους, οι συμβάσεις των οποίων περιλαμβάνουν τέτοιες ρήτρες, πριν από την εκ μέρους των δεύτερων άσκηση ενδίκου βοηθήματος, με σκοπό την ακύρωση των αποτελεσμάτων των ρητρών αυτών.
- 33 Επιπλέον, μολονότι δεν αποκλείεται το γενικό συμφέρον για την ορθή απονομή της δικαιοσύνης να δύναται, αυτό καθεαυτό, να κατισχύει των ειδικών συμφερόντων των καταναλωτών, εντούτοις οι δικονομικοί κανόνες που αποσκοπούν στη διασφάλιση του γενικού αυτού συμφέροντος δεν πρέπει να καθιστούν αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που αντλούν οι καταναλωτές από την οδηγία 93/13 (πρβλ. απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2015, *Baczó και Vizsnyiczai*, C-567/13, EU:C:2015:88, σκέψεις 51 και 52 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 34 Εξάλλου, εθνική ρύθμιση όπως το άρθρο 395 του LEC, κατά την οποία η ευθύνη της πρωτοβουλίας για την προ της ασκήσεως αγωγής ενέργεια εξώδικης πράξεως βαρύνει αποκλειστικώς τον ενδιαφερόμενο καταναλωτή, δεν δύναται να παρακινήσει τους επαγγελματίες να αντλήσουν, οικειοθελώς και αυθορμήτως, όλες τις συνέπειες της νομολογίας περί καταχρηστικών συμβατικών ρητρών και ευνοεί, επομένως, τη διατήρηση σε ισχύ των αποτελεσμάτων των επίμαχων ρητρών. Τέλος, υποχρεώνοντας τον εν λόγω καταναλωτή να φέρει πρόσθετο οικονομικό κίνδυνο, μια τέτοια ρύθμιση θα μπορούσε να αποτελέσει εμπόδιο δυνάμενο να αποθαρρύνει τον καταναλωτή από την άσκηση του δικαιώματός του αποτελεσματικού δικαστικού ελέγχου του δυνητικώς καταχρηστικού χαρακτήρα ρητρών περιλαμβανόμενων στη σύμβαση που έχει συνάψει με επαγγελματία.
- 35 Τέλος, δεν μπορεί να προσαφθεί στον καταναλωτή, ο οποίος συνήψε σύμβαση περιλαμβάνουσα καταχρηστική ρήτρα, ότι απευθύνθηκε στο αρμόδιο εθνικό δικαστήριο προκειμένου να ασκήσει τα δικαιώματα που του εγγυάται η οδηγία 93/13 σε περίπτωση αδράνειας του οικείου επαγγελματία παρά τη διαπίστωση του καταχρηστικού χαρακτήρα ανάλογων ρητρών κατά πάγια εθνική νομολογία, η οποία θα έπρεπε να παρακινήσει τον επαγγελματία να προσεγγίσει, με δική του πρωτοβουλία, τον εν λόγω καταναλωτή και να θέσει τέρμα στα αποτελέσματα της συγκεκριμένης καταχρηστικής ρήτρας το συντομότερο δυνατόν.
- 36 Κατά το αιτούν δικαστήριο, όμως, υφίσταται πάγια νομολογία του Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου) διαπιστώνουσα τον καταχρηστικό χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας ίδιου τύπου με την επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης. Επισημαίνει, συναφώς, ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν την τάση, αντί να ενημερώνουν τους καταναλωτές για τις συνέπειες της εθνικής νομολογίας περί καταχρηστικών συμβατικών ρητρών, να αναμένουν να τους απευθυνθεί εξώδικη όχληση, την οποία δέχονται, ή να αναμένουν την κίνηση ένδικης διαδικασίας, οπότε αποδέχονται αμέσως την αγωγή, πριν από την κατάθεση προτάσεων αντικρούσεως, προκειμένου να μην καταδικασθούν στα δικαστικά έξοδα.
- 37 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 50 των προτάσεών του, λαμβανομένων υπόψη των γνώσεων που θεωρούνται ότι έχουν τα εν λόγω ιδρύματα και της μειονεκτικής θέσεως στην οποία βρίσκονται οι καταναλωτές σε σχέση με τα ιδρύματα αυτά, οι συμπεριφορές που μνημονεύονται στη σκέψη 36 της παρούσας αποφάσεως μπορούν να συνιστούν σοβαρές ενδείξεις της κακής πίστεως των ιδρυμάτων. Το αρμόδιο δικαστήριο πρέπει, επομένως, να μπορεί να προβεί στους αναγκαίους συναφώς ελέγχους και, ενδεχομένως, να συναγάγει τις εξ αυτών συνέπειες.

- 38 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση βάσει της οποίας ο καταναλωτής, σε περίπτωση που δεν έχει προβεί, προ της ασκήσεως αγωγής, σε εξώδικη πράξη απευθυνόμενη προς τον επαγγελματία με τον οποίο είχε συνάψει σύμβαση περιέχουσα καταχρηστική ρήτρα, φέρει τα δικαστικά έξοδα στα οποία υποβλήθηκε στο πλαίσιο της ένδικης διαδικασίας που κίνησε κατά του επαγγελματία προκειμένου να προβάλει τα δικαιώματά του, τα οποία του παρέχονται βάσει της οδηγίας 93/13, εφόσον ο εν λόγω επαγγελματίας αποδέχθηκε την αγωγή του καταναλωτή πριν από οποιαδήποτε αντίκρουση, τούτο δε μολονότι διαπιστώθηκε ο καταχρηστικός χαρακτήρας της επίμαχης ρήτρας, υπό την επιφύλαξη ότι το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο μπορεί να λάβει υπόψη την ύπαρξη πάγιας εθνικής νομολογίας, διαπιστώνοντας τον καταχρηστικό χαρακτήρα ανάλογων ρητρών, και τη στάση του συγκεκριμένου επαγγελματία προκειμένου να αποφανθεί ότι ο επαγγελματίας ήταν κακόπιστος και, ενδεχομένως, να τον καταδικάσει συνακόλουθα στα δικαστικά έξοδα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 39 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόδισης που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας,

έχει την έννοια ότι:

δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση βάσει της οποίας ο καταναλωτής, σε περίπτωση που δεν έχει προβεί, προ της ασκήσεως αγωγής, σε εξώδικη πράξη απευθυνόμενη προς τον επαγγελματία με τον οποίο είχε συνάψει σύμβαση περιέχουσα καταχρηστική ρήτρα, φέρει τα δικαστικά έξοδα στα οποία υποβλήθηκε στο πλαίσιο της ένδικης διαδικασίας που κίνησε κατά του επαγγελματία προκειμένου να προβάλει τα δικαιώματά του, τα οποία του παρέχονται βάσει της οδηγίας 93/13, εφόσον ο εν λόγω επαγγελματίας αποδέχθηκε την αγωγή του καταναλωτή πριν από οποιαδήποτε αντίκρουση, τούτο δε μολονότι διαπιστώθηκε ο καταχρηστικός χαρακτήρας της επίμαχης ρήτρας, υπό την επιφύλαξη ότι το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο μπορεί να λάβει υπόψη την ύπαρξη πάγιας εθνικής νομολογίας, διαπιστώνοντας τον καταχρηστικό χαρακτήρα ανάλογων ρητρών, και τη στάση του συγκεκριμένου επαγγελματία προκειμένου να αποφανθεί ότι ο επαγγελματίας ήταν κακόπιστος και, ενδεχομένως, να τον καταδικάσει συνακόλουθα στα δικαστικά έξοδα.

(υπογραφές)